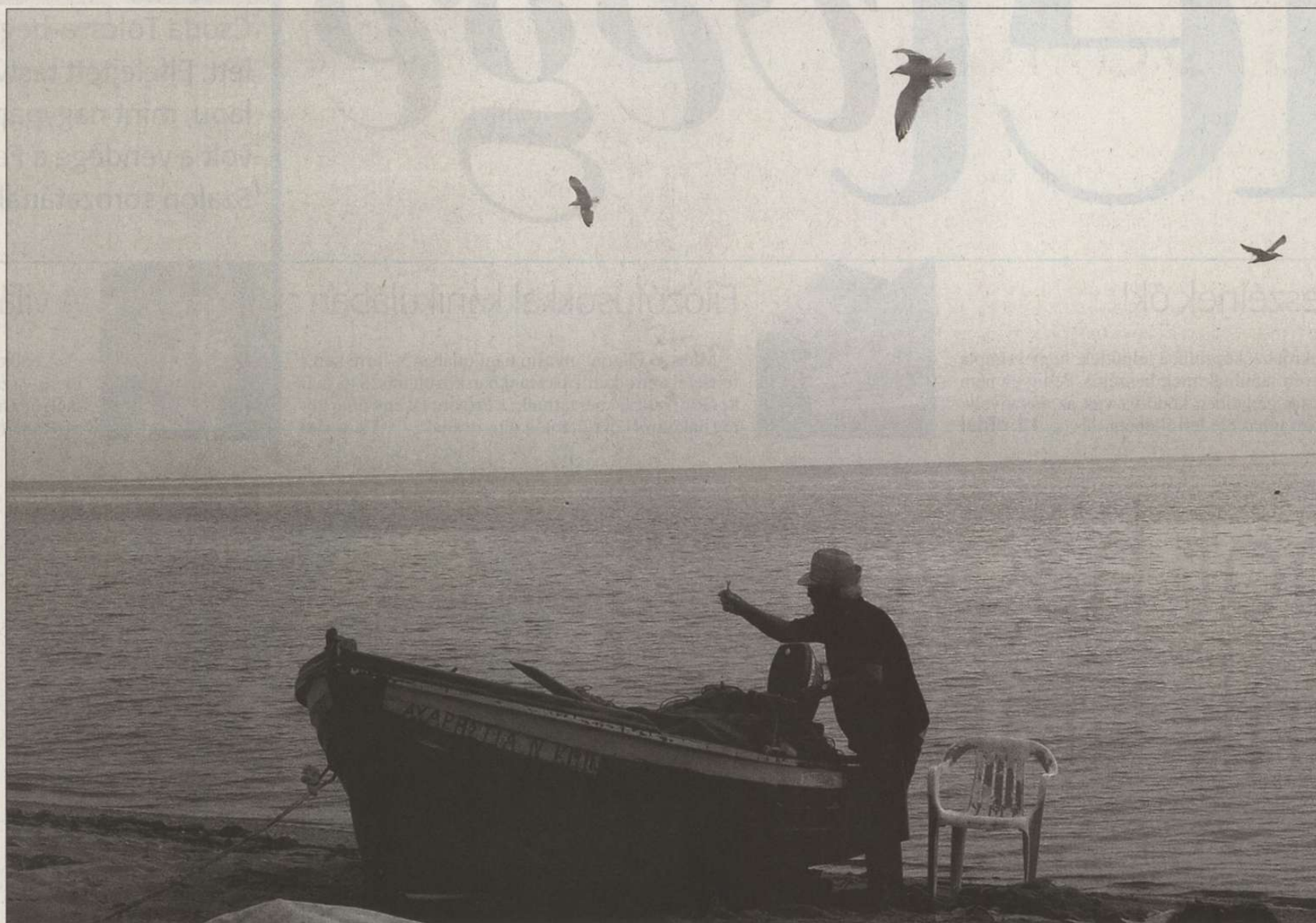

Filozófusokkal a kánikulában

Ármás János

Ült a teraszon, harmincnégy fokos árnyékban, és Platón-t olvasott. Háromcsillagos agyém, normális halandó ilyenre nem vemedik. Mint esztétának, a dialógusok közül kedvence természetesen a Szümposzion (A lakoma – persze Diotima mosolyával), no és a Phaidron. Most Platón Államával bíbelődött, tudta mit keres, és miért, de közben azért „cetlizett”. Még Esterházy Péter magyarázta egyik beszélgetésükben: mindent felírni és kiírni, mindent bejelölni, mert egyszer fontos lehet. A családban folyamatosan replikáltak vele a könyvekben hagyott számárfülekért, álnokul paláverezt, mindegyikről tudja, melyik és miért. Platón szerette, mert olvasható. Is-tenem, mekkora gesztus! A mester, Szókratész szájába adni minden gondolatot, s úgy leírni! Bármilyen szöveghez is kezdett, hivatása, a hírlapírás okán, mindig szembe jött vele a mai mindennapi élet, mint kikerülhetetlen viszony. Évtizedek óta ennek fogságában olvasott és használt mindent. „Viszont aki elismeri a magánvaló szépség létezését, az képes a szépséget magát szemlélni, valamint a benne szembesülő dolgokat is, és azokat, amik a szépségben részesülnek, nem téveszti össze magával a szépséggel” – magyarázza Szókratész az Allamban Glaukónnak. Szerette a dialógusnak ezt a részét, például mert valahol itt rögzült először, mi is az esztétika.

Ült a teraszon, melázott a Platónjával és a friss cetlijei-vel. Kibuggyant belőle a napi praxis: ki a jó francot érdekel manapság, ki mit gondolt a szépségről? Vakargatta az árnyékba mellé kushadó kutya fejét. Most is aktuális témához kellett neki a görög, aztán a másik is. Arisztotelész. A szószátyár mellé a rendszere-

Görög halász. A felvétel akár Hemingway világhírű művének, Az öreg halász és a tenger című kisregénynek az illusztrációja is lehetne

FOTÓ: ELEKES ANDRÁS

ző bölc. Kellettek érvként, kapaszkodó korlátként. Ami valahol természetes, mert kire is lehetne hivatkozni, ha nem rájuk. Hellászban a morálban fontos volt a mérték megtartása – ma már (vagy még mindig) hozzájuk mérünk sokat a dolgainkból. Késő nyári melankólia: filozófusokkal évdödni a teraszon. Anno, a filozófiatörténet professzorai végigrágatták vele három évezred leírt bölcsesét. Aquinói Szent Tamást száraznak, kopogósnak találta, a kappadókiai egyházatyákat

kedvelte, a reneszánsz magyarázókat kimondottan szerette. Kanttal és Hegellel megszenvedett – azt a mester-séges, de inkább bikfanyelvet nem halandónak találták ki. Ám tudta, a königsbergi és a berlini géniusz volt (persze Arisztotelész és Szent Tamás mellett) a legnagyobb rendszerező. Megkerülhetetlenek. Szabályosan vidámságot hozott, ha a klasszikus német filozófiából Lessinget lapozhatta. A Laokoont. Mert érdekes. Úgy okos, hogy nem megy az ember idegeire. Pil-

lanatig sem populáris, csak éppen egy zsinór mentén követhető. A kutya felült, szájában a labdája: menjünk inkább játszani. Az állatok ritkán tévednek.

Valamit enyhült a meleg, mozogtak a fák levelei. Emlékei között göcögött, ja igen, a bölcsészkarai túlélési gyakorlat az egyértelműen Lukács György volt. No nem a fiatal, a Gyuri úrfi, azokat az írókat szabályosan falták, a szemináriumon aki nem tudott kívülről idézni a Midász királyból, az hátrébb is ülhe-

tett. Hanem az öreg Lukács! Aki fő műveit németül írta. Miszerint a magyar nyelv alkalmatlan filozófiai gondolatok rögzítésére. A német biztosan hatékonyabb, mondjuk ezt Kant és Hegel konkrétan igazol(hat)ta. Állítólag a birtokos szerkezeteken múlik minden: hány alárendelést lehet egymás után sorjázni a mondaton belül. A magyarban alaphoz hármát (valaki valakinek a valakije), bár némi erőszakkal ez azért még bonyolítható. De szerencsére nem sokáig. Amikor a hu-

szonötödik sornál tartott a mondat, s még nem igazán lát-szott vége lenni, akkor kiakadt. Nem vágta a falhoz, nem a tapétát féltette, hanem a könyveket tisztelte. Miért is kell ezt így? A magyar nyelv szép és gazdag. Finom és akarjuk, bensőséges. Partiba hív, elegánsan kényeztetni tud. Kosztolányinak egy bő-séges mondatához öt nyomtatott sor elegendő, Márainak sem kellett tíznél több. Ám ha egy nyomtatott oldalra nem fér rá egy mondat? Évtizedre rá kapott egyfajta, de minden-

képpen sajátos választ. A kisvárosban, ahol élt, akkortájt irodalmi pódium beszélgetéseket vezetett. Szépeplékű Eörsi István érkezett aktuális partnernek a kávéházi asztalhoz. A Lukács-tanítványokat összefogó legendás Budapesti iskola (Heller Ágnes, Fehér Ferenc, Márkus György mellett) egyik tagja, író és költő. Előre aljas módon eldöntötte, kisajátítja az estet, és csak Lukácsról fog kérdezni – Lukács fordítójától. Aki az Esztétikum sajátosságát és az Ontológiát átültette magyar nyelvre. Eörsi persze rögvest belement a játékba, naná, anekdotázott az „öregéről”. Amikor a fordításra terelődött a szó, megvakarta tar fejét: ez nem egyszerű kérdés. Nem a német nyelv ismeretére gondolt, hanem Lukács gondolkodásmódjára. Amit – filozófiát lényegében esszé formájában írni – neki is meg kellett tanulni. Hosszú éjszakai beszélgetések után ült hozzá a fordítás-hoz, szétártta kezét, hát ez sikeredett, ebből ezt lehetett kihozni. Feltámadni látszott a szél, lassan a vacsora felé is figyelni lehetne. A kutya orrával bökölte, az ő tányérja is üres. Addig is tisztelte Eörsit, olvasta. S most ott ült vele szemben, pertut ajánlva, akire elvileg haragudott, aki a hosszú, néha már-már követhetetlen mondatokat összehozta. Becetlizte becsületből Platón-t. Majd éjszaka befejezi. A bölcsecsegőt, aki saját mestere, Szókratész száján át vitatkozott. Rögzítve a következő néhány ezer esztendőnek: ahhoz, hogy jó filozófusok lehessünk, semmi másra nincs szükségünk, mint hogy képesek legyünk rácsodálkozni a világ dolgaira. Milyen egyszerű az egész, morgott, miközben a kutya edényébe kaparta ki a konzervet. Csak arra nem gondoltak, ezt néhány elvetemült szeretné el is olvasni. Esőt ígért a füledt este. Úgy döntött, Platón-t holnapig a polcon pihenteti, éjszakára Eörsi-novellákat választ.